

माझी

आदिवासी जनजाति अधिकार सम्बन्धि
सम्युक्त राष्ट्र सङ्घिय घोसनापत्र

INDIGENOUS
MEDIA FOUNDATION

महासभान,

- ☞ सम्युक्त रास्ट्र सङ्घिय बडापत्रर उद्देश्य तथा सिद्धान्त र राज्यल्को उक्त बडापत्र अन्सार वहन गरइपर्नार बलिकइ मानिल दायित्व पुरा गर्नार कुरोका असल नियतबाटे निर्देशित हक्तिन,
- ☞ भिन्ने हक्नार आफिलाइ भिन्ने सम्भिनार र होइ अन्सार सम्मान पाइ पर्नार सेब्बाइ मान्छेलको अधिकारलाइ स्विकार गरिकइ आदिवासि जनजाति अन्य सम्पुर्ण मान्छेलकासिन समान आछत् बाज्जार कुरोका सहमति जनाइतिन,
- ☞ मानव जातिल्को साभ्गा सम्पदा भित् पर्नार सभ्यता तथा साँस्किर्तिर विविधता तथा सम्पन्नताका सेब्बाइ मान्छेलिकन योगदान गर्नार कुरोका पुनि सहमति जनाइतिन,
- ☞ रास्ट्रिय उत्पति वा जातिगत धार्मिक, जातिय वा साँस्किर्तिक भिन्नतार आधारका मान्छेल वा व्यक्ति-व्यक्तिल्को उच्चताका आधारित वा होक् प्रिष्ठपोसन गर्नारर सिध्दान्त, निति तथा प्रचलन जातिवादि वङ्ग्यानिक रूपका गलत, कानुनि रूपका अवइध नइतिक रूपका निन्दनिय तथा सामाजिक रूपका अन्यायपुर्ण आछत बाज्जार कुरोका पुनि सहमति जनाइतिन,
- ☞ आदिवासि जनजाति होल्को अधिकार उपभोग गर्नार क्रमका कुनइँ पुनि किसिमकर भेदभावबाटे मुक्त हकइपर्छइ बाज्जार कुरोका पुनः सहमति जनाइतिन आदिवासि जनजाति अन्य कारनकर अतिरिक्त होल्को भुमि, छेत्र तथा सम्साधनका हक्ल उपनिवेशिकरन वा स्वामित्व हरनिन गर्तिन इतिहाससिन ने अन्यायबाटे पिडित हक्लाइ र इनिखइ विसेसगरि आफ्ने आवश्यकता तथा रुचि अन्सार आफ्ने विकास गर्नार अधिकार उपभोग गरइबाटे होल बन्चित हक्लका चिन्ता व्यक्त गर्तिन,

- ☞ आदिवासिल्लो राजनितिक, आर्थिक एवम सामाजिक समरचना तथा होल्को साँस्कृतिरक, आध्यात्मिक परम्परा, इतिहास एवम दर्सन विसेसगरि आफने भुमि, छेत्र तथा सम्साधनका होल्को अधिकारलाइ सम्मान तथा प्रवर्धन गरइ पनार अत्यावस्यकतालाइ स्विकार गर्तिन,
- ☞ राज्यल्कासिन हकल सन्धि, सम्भउता तथा अन्य रचनात्मक व्यवस्थाका घासना गरिल आदिवासि जनजातिल्लो अधिकारलाइ सम्मान तथा प्रवर्धन गरइ पनार अत्यावस्यकतालाइ पुनि स्विकार गर्तिन,
- ☞ आदिवासि जनजातिल्लिन राजनितिक, आर्थिक, सामाजिक एवम साँस्कृतिरक विकासकर लागि तथा जछिसुके हकितनपुनि सेब्वे किसिमकर भेदभाव एवम दमनलाइ अन्त्य गरइ आफिलाइ सङ्गठित पारइ थाल्ल कुरोलाइ स्वागत गर्तिन,
- ☞ आदिवासि जनजाति आफिल्लाइ प्रभाव पनार विकास तथा आफ्ने भुमि, छेत्र तथा सम्साधनका नियन्तरनबाटे आफ्ने व्यवस्था, साँस्कृति र परम्परालाइ कायम धरइ र ससक्त बानाई तथा आफ्ने आकाङ्ख्या एवम आवस्यकता अनुरूप आफ्ने विकास प्रवर्धन गरइ सछेम हकनार आछ बाजार कुरोका विस्वस्त हकितन,
- ☞ आदिवासिल्लो ग्याँन, साँस्कृति तथा परम्परागत प्रचलन प्रतिर सम्मानबाटे दिगो एवम समानुपातिक विकास तथा वातावरनकर उपयुक्त व्यवस्थापनका योगदान पुनार कुरोलाइ स्विकार गर्तिन,
- ☞ सान्ति, आर्थिक एवम सामाजिक प्रगति तथा विकास, विस्वराइ रास्ट्र तथा जनतालबिच समभदारि एवम मइत्रिपुर्न सम्बन्धर लागि आदिवासि जनजातिल्लो भुमि तथा छेत्रका असइनिकिकरनिन पुन्याउइनार योगदानका जोड दितिन,

- ☞ बालअधिकार अनुरूप आफ्नाई बालबालिकाल्को पालनपोसन प्रसिछेन, सिछ्या, तथा कल्यानकर लागि साभ्का जिम्मेवारि वहन गर्नार सम्बन्धि आदिवासि परिवार तथा समुदायल्को अधिकारलाइ विसेसगरी स्विकार गर्तिन,
- ☞ सन्धि, सम्भउता तथा राज्य र आदिवासि जनजाति बिच हक्ल रचनात्मक व्यवस्थाका घोसना गरिल अधिकार कुनई कुनई अवस्थाका अन्तरास्ट्रिय चासो, अभिरुचि, जिम्मेवारि तथा चरित्तर हक्मार कुरोका विचार पुच्याइतिन,
- ☞ सन्धि, सम्भउता तथा अन्य रचनात्मक व्यवस्था र होल्किन प्रतिनिधित्व गर्नार सम्बन्धि आदिवासि तथा राज्य बिचकर सुद्रिढ साभ्केदारि आधार हो बाज्जार कुरोका पुनि विचार पुच्याइतिन,,
- ☞ सम्युक्त रास्ट्रसङ्घिय बडापत्र आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्किर्तिक अधिकार सम्बन्धि अन्तरास्ट्रिय अभिसन्धि र नागरिक तथा राजनितिक अधिकार सम्बन्धि अन्तरास्ट्रिय अभिसन्धि एवम भिएना घोसनापत्र र कार्ययोजनान सेब्बाइ मान्छेल्किन आफ्ने राजनितिक इस्थितिबारे स्वतन्त्रतापुर्वक निर्नय गर्नार र आफ्ने आर्थिक, सामाजिक र साँस्किर्तिक विकासकर स्वतन्त्र रूपका खोजि गर्नार आत्मनिर्नयर अधिकारकर मउलिक महत्वप्रति सहमति जनाइछत् बाज्जार कुरोलाइ मान्तिन,,
- ☞ अन्तरास्ट्रिय कानुन अनुरूप अभ्यास गरिल आत्मनिर्नय सम्बन्धि अधिकारबाटे कुनु पुनि मान्छेल्काइ बन्चित गरइ ह्य घोसनापत्रर कुनइपुनि कुरोलाइ प्रयोग गरइ सक्मार बइने बाज्जार कुरोलाइ ध्यानका धर्तिन,
- ☞ ह्य घोसनापत्रका आदिवासि जनजातिल्को अधिकारलाइ दिल मान्यतान न्याय, प्रजातन्त्र, मानव अधिकार प्रतिर सम्मान, भेदभाव हिनता तथा असल नियत सम्बन्धि सिद्धान्तका आधारित राज्य तथा आदिवासि

जनजाति बिच विद्यमान सउहार्दपुर्न तथा सहयोगि सम्बन्धलाइ अभिविद्धि गर्नार कुरोका विस्वस्त हक्तिन,,

- ☞ राज्यर सेब्बे दायित्व अन्तरास्ट्रिय कानुनि दस्तावेज, विसेसगरि मानव अधिकार सम्बन्धि कानुनि दस्तावेज अन्तर्गत आदिवासि जनजातिका लागु हक्नार हक्ल हुनाले होल्काइ सम्बन्धित मान्छेल्को परामर्स तथा सहयोगका पालना गरइ तथा प्रभावकारि रूपका कार्यान्वयन राज्यलाइ प्रोत्साहित गर्तिन,
- ☞ आदिवासि जनजातिल्को अधिकारकर प्रवर्धन तथा संरछेनका सम्युक्त रास्ट्रसङ्घनिन महत्वपुर्न तथा अनवरत भुमिका निर्वाह गरइपर्नार कुरोका जोड दितिन,
- ☞ आदिवासि जनजातिल्को अधिकार तथा स्वतन्त्रतालाइ मान्यता प्रदान, प्रवर्धन तथा समरछेन गरइकरलागि र ह्य छेत्रका सम्युक्त रास्ट्रसङ्घिय प्रनालिर सान्दर्भिक क्रियाकलापकर विकासकर लागि ह्य घोसनापत्र थप महत्वपुर्न कदम हो बाज्जार कुरोका विस्वास गर्तिन,
- ☞ आदिवासि व्यक्तिल बिना कुनइँ भेदभाव अन्तरास्ट्रिय कानुनद्वारा मान्यता प्रदान गरिल सम्पुर्न मानव अधिकारकर बिना भेदभाव हकदार आछत र आदिवासि जनजातिल्कासिन होल्को अस्तित्व, कल्यान तथा मान्छेल्को रूपका पुर्न विकसित हकइकर लागि अपरिहार्य सामुहिक अधिकार रहिल आछ बाज्जार कुरोलाइ स्विकार गर्तिन तथा होइ कुरोलाइ पुनः सहमति जनाइतिन,
- ☞ आदिवासि जनजातिल्को इस्थिति छेत्रछेत्रका तथा रास्ट्ररास्ट्रका फरक रहिल र रास्ट्रिय तथा छेत्रिय विसेसता तथा विभिन्न अइतिहासिक तथा साँस्किर्तिक प्रिष्ठभुमिलाइ ध्यानका धरइ पर्नार कुरोलाइ पुनि स्विकार गर्तिन,

☞ साभेदारि तथा आपसि सम्मानकर भावना अनुरूप अनुसरन गरइ पर्नार उपलब्धिर मापदन्डर रूपका देहायराइ आदिवासि जनजातिल्को अधिकार सम्बन्धि सम्युक्त रास्ट्रसङ्घिय घोसनापत्रलाइ सम्वेदनसिलतार साथ घोसना गर्छत् :

धारा १

आदिवासि जनजातिल्कासिन सामुहिक रूपका वा व्यक्तिगत रूपका सम्युक्त रास्ट्रसङ्घिय बडापत्र, मानव अधिकार सम्बन्धि विस्वव्यापि घोसनापत्र तथा अन्तर्रास्ट्रिय मानव अधिकार कानुनद्वारा स्विकार गरिल अन्सारकर सम्पुर्ण मानव अधिकार तथा मउलिक स्वतन्त्रता पुर्ण उपभोग गर्नार अधिकार रहिल आछ ।

धारा २

आदिवासि जनजाति तथा व्यक्तिल अन्य सम्पुर्ण मान्छेल तथा व्यक्तिल जत्तिकइ स्वतन्त्र र समान आछत् र आफ्ने सम्पुर्ण अधिकार, विसेसगरि होल्को मउलिक उत्पति वा पहिचानका आधारित अधिकारकर उपभोग गर्नार क्रमका कुनइपुनि किसिमकर भेदभावबाटे मुक्त हक्कार अधिकार धर्छत् ।

धारा ३

आदिवासि जनजातिल्कासिन आत्मनिर्णय अधिकार आछ । होइ अधिकारकर कारनिन होल आफ्ने राजनितिक इस्थितिबारे स्वतन्त्र रूपका निर्णय गर्छत् र आफ्ने आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्कृतिक विकासकर खोजि गर्छत् ।

धारा ४

आदिवासि जनजातिल्कासिन होल्को आत्मनिर्णय सम्बन्धि अधिकार उपभोग गर्तिन आफ्ने आन्तरिक तथा इस्थानिय मामिलासिन सम्बन्धित कुरो एवम आफ्ने स्वायत्त कार्यका लगानि गर्नार उपाय र माध्यमबारे स्वायत्त हक्कार वा स्वसासनकर अधिकार आछ ।

धारा ५

आदिवासि जनजातिल्कासिन आफ्ने भिन्ने राजनितिक, कानुनि, आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्किर्तिक व्यवस्थालाइ कायम धर्नार तथा सबल बानाइँनार अधिकार आछ भने होल्किन चाहिलासिन राज्यर राजनितिक, आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्किर्तिक क्रियाकलापका पुर्न रूपका सहभागि हक्नार अधिकार पुनि आछ ।

धारा ६

प्रत्येक आदिवासि व्यक्तिल्कासिन राँस्ट्रियतार अधिकार आछ ।

धारा ७

१. आदिवासि व्यक्तिल्कासिन बाँचइ पाइनार, सारिरिक तथा मानसिक अखन्डता, स्वतन्त्रता तथा व्यक्तर सुरछ्यार अधिकार आछ ।
२. आदिवासि जनजातिल्कासिन अन्य मान्छेल्कासिन हक्ल ठि भिन्ने मान्छेल्को रूपका स्वतन्त्रता, सान्ति तथा सुरछ्या पुर्वक बाँच्नार सामुहिक अधिकार आछ र होल जातिहत्या वा आफ्ने समुदायराइ बालबालिकाल्काइ बलपुर्वक अर्को समुदायका लाकाइनार लगायतकर कुनइँ पुनि किसिमकर हिम्साका परइ बइहक ।

धारा ८

१. आदिवासि जनजाति तथा व्यक्तिल्काइ बलपुर्वक विलय बइहक्नार वा होल्को साँस्किर्तिर विनास बइहक्नार अधिकार आछ ।
२. राज्यल्किन देहायर कुरो हकइ बइदिनार तथा छेतिपुर्तिर लागि प्रभावकारि, सम्यन् उपलब्ध गाराइनाराइ आछत्

(क) भिन्ने मान्छेल्को रूपका होल्काइ आफ्ने अखन्डता वा आफ्ने साँस्किर्तिक मुल्य वा जातिय पहिचानबाटे बन्चित पानारि उद्देस्य

हक्ल वा होइनाइँ पभाव पानार कुनुपुनि कार्य,

- (ख) आफ्ने भुमि, छेत्र वा सम्साधनका होल्को स्वामित्व हरन गर्नार उद्देस्य हक्ल वा होइनाइँ प्रभाव पानार कुनइँ पुनि कार्य,
- (ग) होल्को अधिकारमध्ये कुनइँ पुनि अधिकार उल्लङ्घन गर्नार वा अवमुल्यन गर्नार उद्देस्य हक्ल वा होनाइँ प्रभाव पानार कुनइँ पुनि स्वरूपकर बलपुर्वक गरिनार सामुहिक बसाइ सराइ;
- (घ) कुनइँ पुनि स्वरूपकर बलपुर्वक विलय वा एकिकरनकर कार्य,
- (ङ) होल विरुध्द लछात जातिगत वा जातिय भेदभाव प्रवर्धन गरइ वा भड्काइ तयार गरिल कुनइँ पुनि स्वरूपकर प्रचारबाजि,

धारा ९

आदिवासि जनजाति तथा व्यक्तिल्काइ सम्बन्धित सम्बद्ध समुदाय वा रास्ट्र परम्परा तथा प्रचलन अन्सार कुनइँ पुनि आदिवासि समुदाय वा रास्ट्रसिन आवद्ध हक्नार अधिकार आछ । इन्खा अधिकार उपभोग गर्तिन कुनइँ पुनि किसिमकर भेदभाव सिर्जना हकइ बइहक ।

धारा १०

आदिवासि जनजातिल्काइ होल्को भुमि वा छेत्रबाटे.बलपुर्वक हटाइनार बइने । सम्बन्धित आदिवासि जनजातिल्को स्वतन् पुर्व तथा सुचित मन्जुरिबिना तथा न्यायिक एवम उचित छतिपुर्ति देइ सहमति र सम्भव हक्लासिन फिर्ता हक्नार विकल्प नहकिकइ कुनइँ पुनः इस्थापना कार्य गरिनार बइने ।

धारा ११

१. आदिवासि जनजातिल्कासिन होल्को आफ्ने साँस्किर्तिक परम्परा र प्रचलन मानइँ तथा होल्काइ पुनः जिवन्त तुल्याइनार अधिकार आछ । हेइका

पुरातात्विक तथा अइतिहासिक इस्थल, कलाकिर्ति, नमुना, उत्सव, प्रविधि तथा दिस्स्य एवमं प्रस्तुति कला र साहित्य ठि होल्को सँस्किर्तिर पुर्व, वर्तमान तथा भावि स्वरूपलाइ कायम धर्नार, सम्छेन गर्नार तथा विकास गर्नार अधिकार समेत पर्छइ ।

२. होल्को स्वतन्त्र, पुर्व तथा सुचित स्विकर्ति बिना वा होल्को कानुन, परम्परा तथा प्रचलनकर उल्लङ्घन हक्नार गरि लिल होल्को साँस्किर्तिक, बउद्धिक, धार्मिक तथा आध्यात्मिक सम्पतिर सम्बन्धका प्रभावकारि सम्यन्त्र आदिवासि जनजातिल्कासिन सहकार्यका तयार गरिल प्रत्यावस्थापना समेतकर माध्यमबाटे राज्यन तुर्तिपुर्ति उपलब्ध गाराइनार आछ ।

धारा १२

१. आदिवासि जनजातिल्कासिन होल्को आफ्ने आध्यात्मिक तथा धार्मिक परम्परा, प्रचलन र उत्सव प्रदर्शन गर्नार, मान्नार होल्को विकास गर्नार तथा सिकाइनार अधिकार; आफ्ने धार्मिक तथा साँस्किर्तिक इस्थलकर सम्भार गर्नार, सम्छेन गर्नार तथा होइ इस्थलका एकान्त पहुँच प्राप्त गर्नार अधिकार; आफ्ने परम्परागत वस्तु प्रयोग तथा होइका नियन्त्रण गर्नार अधिकार र आफ्ने मानव अवसेस स्वदेस फर्काइ पाइनार अधिकार आछ ।
२. सम्बन्धित आदिवासि जनजातिल्कासिन सहकार्यका तयार गरिल स्वच्छ, पारदर्शि तथा प्रभावकारि सम्यन्त्र माध्यमबाटे राज्यत्किन होल्को स्वामित्वका रहिल आनुष्ठानिक वस्तु तथा मानव अवसेसका आदिवासि जनजातिल्को पहुँच प्राप्त गाराइ वा होइ वस्तु फिर्ता गरइ सकनार व्यवस्था हेर्नाराइ आछत् ।

धारा १३

१. आदिवासि जनजातिल्काइ होल्को आफ्ने इतिहास, भासा, मउखिक परम्परा, दर्शन, लेखन प्रनालि तथा साहित्यलाइ पुनर्जिवित गाराइनार, प्रयोग गर्नार तथा भावि पुस्ताल्काइ हस्तान्तरण गर्नार तथा समुदाय,

इस्थान र व्यम्तिल्को आफने नाउँ धर्नार र होइलाइ कायम धर्नार अधिकार आछ ।

२. ह्य अधिकार सम्मछित हक्ल कुरो सुनिस्चित गरइकर साथे आवश्यक हक्लासिन भासानुवाद वा अन्य कानुनि उपयुक्त माध्यमकर व्यवस्था गरिकइ आदिवासि जनजातिल्किन राजनितिक, कानुनि तथा प्रसासनिक कारबाहि बुभइ सक्दिखन र बुभूलाइ हक्दिखन बाज्जार कुरो सुनिस्चित गरइकर लागि राज्यल्किन प्रभावकारि उपाय अवलम्बन गर्नाराइ आछत ।

धारा १४

१. आदिवासि जनजातिल्कासिन पठनपाठनकर आफ्ने साँस्किर्तिक पध्दतिसिन उपयुक्त हक्नार गरिकइ आफ्ने भासाका सिछ्या उपलब्ध गाराइनार आफ्ने सिछेन प्रनालि र सँस्थाल्को इस्थापना तथा होइका नियन्तरन गर्नार अधिकार आछ ।
२. आदिवासि व्यक्तिल, विसेसगरी बालबालिकासिन बिना कुनइँ भेदभाव राज्यर सिछ्यार सम्पुर्ण तह तथा स्वरूपका अधिकार आछ ।
३. आदिवासि व्यक्तिल, विसेसगरी आफ्ने समुदाय बाहिर जिवनयापन गर्तिन आइलाइ लगायत बालबालिकाल्को लागि सम्भव हक्लासिन होल्को आफ्ने साँस्किर्तिका आफ्ने भासाका प्रदान गरिल सिछ्याका पहुँच उपलब्ध गाराइ राज्यल्किन आदिवासि जनजातिल्कासिन सहकार्यका प्रभावकारि उपाय अवलम्बन गर्नाराइ आछत् ।

धारा १५

१. आदिवासि जनजातिल्कासिन होल्को आफ्ने साँस्किर्ति, परम्परा, इतिहास तथा आकाङ्छ्यार सम्मान तथा विविधता सम्बन्धि अधिकार आछ र ह्य सिछ्या तथा सार्वजनिक सुचनाका उपयुक्त रूपका प्रतिविम्बित हक्नार आछ ।

२. राज्यल्लिकन पुर्वाग्रह विरुध्द सङ्घर्ष गरइ र भेदभाव उन्मुलन गरइ तथा आदिवासि जनजाति र समाजकराइ अन्य सम्पुर्न वर्गबिच सहिस्नुता, समभ्दारि र सुसम्बन्ध प्रवर्धन गरइ सम्बन्धित आदिवासि जनजातिल्कासिन परामर्स तथा सहयोगका प्रभावकारि उपाय अवलम्बन गर्नराइ आछत् ।

धारा १६

१. आदिवासि जनजातिल्कासिन होल्को आफ्ने भासाका आफ्ने सन्चार माध्यम इस्थापना गर्नार र बिना कुनइँ भेदभाव सेब्बे प्रकारकर गरइ आदिवासि द्वारा सन्चालित सन्चार माध्यमका पहुँच प्राप्त गर्नार अधिकार आछ ।
२. राज्यल्लिकन सरकारि सन्चार माध्यमका उचित मात्राका आदिवासि साँस्किर्तिक विविधता प्रतिविम्बित हक्कि बाज्जार कुरो सुनिस्चित गरइ प्रभावकारि उपाय अवलम्बन गर्नराइ आछत् । राज्यन अभिव्यक्तिरपुर्न स्वतन्तरता सुनिस्चितता प्रति कुनइँ पुर्वाग्रह नधरिकइ आदिवासिल्को साँस्किर्तिक विविधतालाई प्रयाप्त मात्राका प्रतिविम्बित गरइ निजि स्वामित्वका रहिलाइ सन्चार माध्यमलाई प्रोत्साहित गरइ पर्छइ ।

धारा १७

१. आदिवासि जनजाति तथा व्यक्तिल्कासिन लागु हक्कार अन्तरास्ट्रिय तथा रास्ट्रिय स्रम कानुन अन्तर्गत व्यवस्था गरिल सम्पुर्न अधिकारकर पुर्न उपभोग गर्नार अधिकार आछ ।
२. राज्यल्लिकन आदिवासि बालबालिकाल्को विसेस जोखिमकर अवस्था र होल्को ससक्तिकरनकर लागि सिछ्यार महत्वलाई ध्यानका धरिकइ होल्काइ आर्थिक सोसनबाटे तथा जोखिम पुर्न हकइ सक्नार वा बालबालिकाल्को सिछ्याका दखल देइ सक्नार वा बालबालिकाल्को स्वास्थ्य वा सारिरिक, मानसिक, आध्यात्मिक, नइतिक वा सामाजिक विकासका हानिकारक हकइ सक्नार कुनइँ पुनि कामबाटे आदिवासिल्काइ

सम्छेन गरइ आदिवासि जनजातिल्कासिन परामर्स तथा सहयोगका विसिस्ट उपाय अवलम्बन गर्नाराइ आछत् ।

३. आदिवासि व्यक्तिल्कासिन स्रम तथा आने कुरोर अतिरिक्त रोजगारि वा तलब सम्बन्धि कुनइँ पुनि भेदभावकारि सर्त आफिलाइ लागु बइहकार अधिकार आछ ।

धारा १८

आदिवासि जनजातिल्कासिन होल्को आफ्ने अधिकारका प्रभाव पानारि विसयर निर्नय प्रक्रियाका आफ्ने प्रक्रिया अनुरूप आफि छान्ल प्रतिनिधि मार्फत सहभागि हकार एवम आफ्ने मउलिक निर्नय गर्नार सँस्थालाइ कायम धनार तथा सिर्जना गर्नार अधिकार आछ ।

धारा १९

आदिवासि जनजातिल्काइ प्रभाव पानारि कानुनि वा प्रसासनिक उपाय अवलम्बन वा कार्यान्वयन गरइ पुर्व राज्यल्किन आदिवासि जनजातिल्को स्वतन्त्र, पुर्व र सुचित मन्जुरि प्राप्त गरइ सम्बन्धित आदिवासि जनजातिल्को आफ्ने प्रतिनिधिमुलक सँस्था मार्फत् होल्कासिन असल नियतपुर्वक परामर्स र सहयोग गर्नाराइ आछत ।

धारा २०

१. आदिवासि जनजातिल्कासिन आफ्ने राजनितिक, आर्थिक र सामाजिक प्रनालि वा सँस्था कायम धनार र होल्को विकास गर्नार, जिविकोपार्जन तथा विकासकर आफ्ने माध्यमकर उपभोगकर सन्दर्भका सुरछित हकार र आफ्ने सम्पुर्ण परम्परागत एवम अन्य आर्थिक क्रियाकलापका स्वतन्त्रतापुर्वक सम्लग्न हकार अधिकार आछ ।
२. जिविकोपार्जन तथा विकासकर आफ्ने साधनबाटे बन्चित आदिवासि जनजाति उचित र स्वच्छ तुरि पुर्तिकर हकार आछत् ।

धारा २१

१. आदिवासि जनजातिल्कासिन सिछ्या, रोजगारि, व्यावसायिक प्रसिछेन र पुनः प्रसिछेन आवास, सरसफाइ, स्वास्थ्य तथा सामाजिक सुरछ्यार छेत् लगायतका आफ्ने आर्थिक तथा सामाजिक अवस्थाका बिना कुनई भेदभाव सुधार हक्कार अधिकार आछ ।
२. राज्यल्किन होल्को आर्थिक तथा सामाजिक अवस्थाका नियमित सुधार सुनिश्चित गरइकर लागि प्रभावकारि उपाय र उपयुक्त हक्लासिन विसेस उपाय अवलम्बन गर्नाराइ आछत् । आदिवासि जेष्ठ नागरिक, महिला, युवा, बालबालिका तथा अपाङ्गल्को अधिकार तथा विसेस आवश्यकता प्रति विसेस ध्यान दिइनार आछ ।

धारा २२

१. ह्य घोसनापत्र कार्यान्वयन गर्तिन आदिवासि जेष्ठ नागरिक, महिला, युवा, बालबालिका तथा अपाङ्गल्को अधिकार तथा विसेस आवश्यकता प्रति विसेस ध्यान दिइनार आछ ।
२. आदिवासि महिला तथा बालबालिकाल्किन पुर्न सम्छेन उपभोग गरइदिखन बाज्जार कुरो सुनिश्चित गर्नार राज्यन आदिवासि जनजातिल्कासिन सहकार्यर उपाय अवलम्बन गर्नाराइ आछत् तथा सेब्बे प्रकारकर हिम्सा र भेदभाव बइहक्कार कुरोर प्रत्याभुति गर्नाराइ आछत् ।

धारा २३

आदिवासि जनजातिल्कासिन विकास सम्बन्धि आफ्ने अधिकार उपभोग गरइकर लागि प्राथमिकता तथा रननिति निर्धारन गर्नार तथा तय गर्नार अधिकार आछ । विसेसगरि, आदिवासि जनजातिल्कासिन स्वास्थ्य, आवास तथा आफिल्काइ प्रभावित बानाइ रहिलाइ अन्य आर्थिक तथा सामाजिक कार्यक्रम तर्जुमा तथा निर्धारन गरइ सक्रिय रूपका सहभागि हक्कार र सम्भव हक्त्सम्म होल्को आफ्ने सँस्थाबाटे उन्खा कार्यक्रम सन्चालन गर्नार अधिकार आछ ।

धारा २४

१. आदिवासि जनजातिल्कासिन आफ्ने परम्परागत ओखति तथा ओखतिजन्य वनस्पति, जनावर तथा खनिजकर सम्छेन लगायत स्वास्थ्य सम्बन्धि आफ्ने परम्परागत प्रचलनलाइ कायम धरइ पाइनार अधिकार आछ । आदिवासि व्यक्तिल्कासिन बिना कुनई भेदभाव सम्पुर्न सामाजिक तथा स्वास्थ्य सेवाका पहुँचकर अधिकार पुनि आछ ।
२. आदिवासि व्यक्तिल्कासिन प्राप्त गरइ सक्नार उत्क्रिस्ट सारिरिक तथा मानसिक स्वास्थ्य इस्तर उपभोग गर्नर समान अधिकार आछ । ह्य अधिकारकर पुर्न प्राप्तिर दिसाका प्रगति हासिल गर्नर द्विस्टिकोनबाटे राज्यन आवश्यक कदम चाल्नार आछ ।

धारा २५

आदिवासि जनजातिल्कासिन परम्परासिन ने होल्किन आफ्ने स्वामित्वका धर्लाइ वा अन्य किसिमबाटे कब्जागरि प्रयोग गर्तिन आइल भूमि, छेत्र, पानि र तटवर्तिय समुन्द्र तथा अन्य सम्साधनसिनकर होल्को पिर्थक आध्यात्मिक सम्बन्धलाइ कायम धर्नार तथा सुद्रिढ पानार तथा ह्य सम्बन्धका भावि पुस्ता प्रतिर आफ्ने उत्तरदायित्व बहन गर्नर अधिकार आछ ।

धारा २६

१. आदिवासि जनजातिल्कासिन होल्किन परम्परासिन ने आफ्ने स्वामित्वका धर्ल, कब्जा गर्ल वा अन्य किसिमबाटे प्रयोग गर्तिन आइल वा हासिल गर्ल भूमि, छेत्र तथा सम्साधनकर अधिकार आछ ।
२. आदिवासि जनजातिल्कासिन परम्परागत स्वामित्व वा अन्य परम्परागत कब्जा वा प्रयोगकर कारन होल्कासिन रहिल तथा होल्किन अन्य किसिमबाटे हासिल गर्ल भूमि छेत्र तथा सम्साधनकर स्वामित्व पाइनार होक् प्रयोग गर्नर, विकास गर्नर तथा नियन्तरन गर्नर अधिकार आछ ।

३. राज्यल्लिकन ह्य भुमि, छेत्र तथा सम्साधनलाइ कानुनि मान्यता तथा सम्मछेन दिनार आछ । उन्खा मान्यता सम्बन्धित आदिवासि जनजातिल्लको प्रचलन, परम्परा तथा भुमि स्वामित्व प्रथालाइ ध्यानका धरिक्इ प्रदान गरिनार आछ ।

धारा २७

परम्परागत रूपका ने स्वामित्वका रहितिन आइल वा अन्य किसिमबाटे कब्जा वा प्रयोग गर्तिन आइल समेत आदिवासि जनजातिल्लको भुमि, छेत्र र सम्साधनका होल्लको अधिकारलाइ मान्यता प्रदान गर्नार र न्याय निरूपन गरइ राज्यल्लिकन सम्बन्धित आदिवासि जनजातिल्लकासिन सहकार्यका होल्लको कानुन, परम्परा, प्रचलन र भुमि स्वामित्व प्रनालिलाइ उचित मान्यता दितिन एउटो स्वच्छ, स्वतन्त्र, निस्पछे, खुला र पारदर्शि प्रक्रिया अवलम्बन गरि कार्यान्वयन गर्नाराइ आछत् । आदिवासि जनजातिल्लकासिन ह्य प्रक्रियाका सहभागि हक्नार अधिकार हक्नार आछ ।

धारा २८

१. आदिवासि जनजातिल्लकासिन होल्लिकन परम्परागत रूपका ने स्वामित्व हासिल गर्लाइ वा अन्य ढङ्गबाटे कब्जाका धर्तिन आइलाइ वा प्रयोग गर्तिन आइल भुमि, छेत्र तथा सम्साधन आफ्ने स्वतन्त्र, पुर्व तथा सुचित सहमति बिना अधिग्रहन गरिल, लिल, कब्जा गरिलका प्रयोग गरिल वा नस्ट गरिलका प्रत्यवस्थापना लगायतकर माध्यमबाटे तुर्ति पुर्ति प्राप्त गर्नार वा सम्भव बइहक्लासिन उचित, स्वच्छ र न्यायोचित छेतिपुर्ति प्राप्त गर्नार अधिकार आछ ।
२. सम्बन्धित मान्छेल्लिकन स्वतन्त्रतापुर्वक सहमति जनाइल अवस्थाका बाहेक छेतिपुर्ति समान गुनस्तर, आकार र कानुनि हइसियतकर भुमि, छेत्र र सम्साधनकर रूपका वा वित्तिय छेतिपुर्तिर रूपका वा अन्य उपयुक्त तुर्ति पुर्तिर रूपका हक्नार आछ ।

धारा २९

१. आदिवासि जनजातिल्कासिन होल्को वातावरन तथा भुमि वा छेत्र र सम्साधनकर उत्पादन छेमतार सम्छेन तथा सुरछेन गर्नार अधिकार आछ । इन्खा सम्छेन तथा सुरछेनकर लागि रास्ट्रन बिना कुनई भेदभाव आदिवासि जनजातिल्को लागि सहयोग कार्यक्रम तयार गरिकइ कार्यान्वयन गर्नार आछ ।
२. आदिवासि जनजातिल्को स्वतन्त्र, पुर्व तथा सुचित सहमति बिना होल्को भुमि वा छेत्रका जोखिम युक्त पदार्थर भन्डारन वा विसर्जन गरिनार बइने बाज्जार कुरो सुनिस्चित गरइ राज्यल्किन प्रभावकारि उपाय अवलम्बन गर्नाराइ आछत् ।
३. उन्खा पदार्थबाटे प्रभावित हक्लाइ आदिवासि जनजातिद्वारा तयार तथा कार्यान्वयन गरिल ठि गरिकइ आदिवासि जनजातिल्को स्वास्थ्यर अनुगमन गर्नार सुस्वास्थ्य कायम धर्नार तथा पुनः स्वस्थ बानाइनार कार्यक्रम उचित रूपका कार्यान्वयन हक्दि बाज्जार कुरो सुनिस्चित गरइ पुनि राज्यल्किन आवश्यकता अन्सार प्रभावकारि उपाय अवलम्बन गर्नाराइ आछत् ।

धारा ३०

१. सान्दर्भिक रूपका सार्वजनिक हितकर ट्रिस्टिबाटे उल्लेख्य खतरा बइहक्तिनसम्म वा सम्बन्धित आदिवासि जनजातिद्वारा स्वतन्त्रतापुर्वक सहमति दिल वा अनरोध गरिल अवस्थाका बाहेक आदिवासि जनजातिल्को भुमि वा छेत्रका सइनिक गतिविधि गरिनार बइने ।
२. सइनिक गतिविधिर लागि आदिवासि जनजातिल्को भुमि वा छेत्र प्रयोग गरइ पुर्व राज्यल्किन उपयुक्त प्रक्रियार माध्यमबाटे र विसेश रूपका प्रतिनिधिमुलक सँथामार्फत् सम्बन्धित आदिवासि जनजातिल्कासिन प्रभावकारि परामर्स गर्नाराइ आछत् ।

धारा ३१

१. आदिवासि जनजातिल्कासिन आफ्ने साँस्किर्तिक सम्पदा, परम्परागत ग्याँन तथा परम्परागत साँस्किर्तिक अभिव्यक्ति एवम आफ्ने विग्याँन, प्रविधि तथा साँस्किर्तिर अतिरिक्त मानव तथा आनुवड्सिक सम्साधन, बिउबिजन, ओखति, जिवजन्तु एवम वानस्पतिक सम्पदा सम्बन्धि ग्याँन, लोक परम्परा, साहित्य, नमुना, खेलकुद एवम परम्परागत खेल तथा दिस्स्य एवम प्रस्तुति कलालाइ कायम धर्नार, नियन्तरन गर्नार, सम्छेन गर्नार तथा विकास गर्नार अधिकार आछ ।

होल्कासिन इन्खा साँस्किर्तिक सम्पदा, परम्परागत ग्याँन तथा परम्परागत साँस्किर्तिक अभिव्यक्तिका आफ्ने बउद्धिक सम्पत्ति कायम धर्नार, नियन्तरन गर्नार, सम्छेन गर्नार तथा विकास गनोर अधिकार पुनि आछ ।

२. हेइ अधिकारकर उपभोगलाइ मान्यता प्रदान गरइ तथा सम्छेन गरइ आदिवासि जनजातिल्कासिन सहकार्यका राज्यल्किन प्रभावकारि कदम चाल्नाराइ आछत् ।

धारा ३२

१. आदिवासि जनजातिल्कासिन आफ्ने भुमि वा छेत्र वा अन्य सम्साधनकर विकास वा प्रयोगकर लागि प्राथमिकता र रननिति निर्धारन गरइ तथा तयार गर्नार अधिकार आछ ।
२. आदिवासि जनजातिल्को भुमि वा छेत्र वा अन्य सम्साधन विसेस गरिकइ खनिज, जल वा अन्य सम्साधनकर विकास, उपयोग वा सोसनसिन सम्बन्धितलाइ प्रभावित पानार कुनइँ आयोजना स्विक्रित गरइपुर्व राज्यल्किन आदिवासि जनजातिल्को स्वतन्त्र तथा सुचित सहमति प्राप्त गरइकर लागि होल्को आफ्ने प्रतिनिधिमुलक साँस्थार माध्यमबाटे सम्बन्धित आदिवासि जनजातिल्कासिन असल नियतपुर्वक परामर्स तथा सहयोग गर्नाराइ आछत् ।

३. राज्यल्लिकन उन्खा कुनइँ पुनि क्रियाकलापकर लागि उचित तथा न्यायपुर्न छेतिपुर्तिर लागि प्रभावकारि सम्यन् उपलब्ध गाराइनाराइ आछत र नकारात्मक वातावरनिय, आर्थिक, सामाजिक, साँस्किर्तिक वा आध्यात्मिक प्रभाव न्यनिकरनकर लागि उपाय अवलम्बन गरिनार आछ ।

धारा ३३

१. आदिवासि जनजातिल्लासिन होल्को आफ्ने प्रचलन तथा परम्परा अनुरूप आफ्ने मउलिक पहिचान वा सदस्यता सम्बन्धका निर्नय गर्नार अधिकार आछ । आदिवासि जनजातिल बसोवास गर्तिन आइल राज्यर नागरिकता प्राप्त गरइ पाइनाराइ आदिवासि व्यक्तिल्लको अधिकारलाई हेइनिन हनन गर्नार बइने ।
२. आदिवासि जनजातिल्लासिन होल्को आफ्ने प्रक्रिया अनुरूप आफ्ने साँस्थार समरचनात्मक स्वरूप निर्धारन गरइ तथा सदस्यता छनोट गर्नार अधिकार आछ ।

धारा ३४

आदिवासि जनजातिल्लासिन अन्तरास्ट्रिय मानव अधिकार मापदन्ड अनुरूप आफ्ने साँस्थागत समरचना र आफ्ने पिर्थक प्रचलन, आध्यात्मिकता, परम्परा, प्रक्रिया, प्रचलन र अस्तित्वका रहिल अवस्थाका न्यायिक प्रनालि र प्रचलनकर प्रवर्धन गर्नार, विकास गर्नार तथा कायम धर्नार अधिकार आछ ।

धारा ३५

आदिवासि जनजातिल्लासिन आफ्ने समुदाय प्रति व्यक्तिल्लको जिम्मेवारि निर्धारन गर्नार अधिकार आछ ।

धारा ३६

१. आदिवासि जनजाति, विसेसगारि अन्तरास्ट्रिय सिमाबाटे विभाजित हक्लाल्लासिन होल्को आफ्ने सदस्य एवम सिमापारराइ अन्य

मान्छेल्लासिन आध्यात्मिक, साँस्किर्तिक, राजनितिक, आर्थिक तथा सामाजिक उद्देस्यर क्रियाकलाप लगायतका सम्पर्क, सम्बन्ध र सहयोग कायम गरइ र अभिवृद्धि गर्नर अधिकार आछ ।

- राज्यल्किन आदिवासि जनजातिल्लासिन परामर्स तथा सहयोगका ह्य अभ्यासलाइ सहज बानाइँ तथा हेइ अधिकारकर कार्यान्वयन सुनिश्चित गरइकर लागि प्रभावकारि उपाय अवलम्बन गर्नराइ आछत् ।

धारा ३७

- आदिवासि जनजातिल्लासिन राज्य वा होल्काइ उत्तराधिकारिल्लासिन गरिल सन्धि, सम्भउता तथा अन्य रचनात्मक व्यवस्थालाइ मान्यता दिनार, पालना गर्नर तथा कार्यान्वयन गर्नर सम्बन्धि अधिकारकर साथे उन्त्खा सन्धि, सम्भउता एवम अन्य उपयोगि व्यवस्थार लागि राज्यबाटे सम्मान तथा आदर प्राप्त गर्नर अधिकार आछ ।
- हेइ घोसनापत्रर कुनइँ पुनि कुरोलाइ सन्धि, सम्भउता एवम अन्य रचनात्मक व्यवस्थाका समावेस गरिल आदिवासि जनजातिल्लो अधिकार न्युन गर्नर वा निर्मूल गर्नर बाजिकइ ब्याख्या गरिनार बइने ।

धारा ३८

राज्यल्किन आदिवासि जनजातिल्लासिन परामर्स तथा सहयोगका ह्य घोसनापत्रर उद्देस्य हासिल गरइकर लागि कानुनि लगायतकर उपयुक्त उपाय अवलम्बन गर्नराइ आछत् ।

धारा ३९

आदिवासि जनजातिल्लासिन ह्य घोसनापत्रका समावेस गरिल अधिकारकर उपभोगकर लागि राज्यबाटे तथा अन्तरास्ट्रिय सहयोग मार्फत आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग प्राप्त गर्नर अधिकार आछ ।

धारा ४०

आदिवासि जनजातिल्कासिन राज्य वा अन्य पछेल्कासिनकर द्वन्द एवम विवादकर समाधानकर लागि उचित एवम निस्पछे प्रक्रियार माध्यमबाटे सिघ्न निर्नयका पुग्नार एवमं आफ्ने सामुहिक एवम व्यक्तिगत अधिकारकर सम्पुर्न उल्लंङघनकर लागि प्रभावकारि न्यायिक उपचार प्राप्त गर्नार अधिकार आछ । उन्खा निर्नयन सम्बन्धित आदिवासि जनजातिल्को प्रचलन, परम्परा, नियम एवम कानुनि प्रनालि तथा अन्तरास्ट्रिय मानव अधिकारका उचित विचार पुन्याइनार आछ ।

धारा ४१

सम्युक्त रास्ट्रसङ्घिय प्रनालिर अङ्ग एवम विसिस्टिक्रित निकायल तथा अन्य अन्तर सरकारि सङ्गठनिन वित्तिय सहयोग तथा प्राविधिक सहयो गकर परिचालन लगायत अन्य माध्यमबाटे ह्य घोसनापत्रर प्रावधानकर पुर्न कार्यान्वयनकर लागि योगदान गर्नाराइ आछत् । आदिवासि जनजातिल्काइ पभावित बानाइ रहिल मुद्दाका होल्को सहभागिता सुनिश्चित गर्नार उपाय तथा माध्यमकर व्यवस्था गरिनार आछ ।

धारा ४२

सम्युक्त रास्ट्रसङ्घ, आदिवासि मुद्दा सम्बन्धि इस्थाइ मन्च लगायतकर हेकर अङ्ग र रास्ट्रिय इस्तरकर समेत हेकर विसिस्टिक्रित निकाय तथा राज्यल्किन ह्य घोसनापत्रर प्रावधान प्रतिर सम्मान र पुर्न कार्यान्वयनकर प्रवर्धन तथा घोसनापत्रर प्रभावकारितार अनुगमन गर्नाराइ आछत् ।

धारा ४३

इछि पहिचान गरिल अधिकारिन विस्वराइ आदिवासि जनजातिल्को जिवन, प्रतिस्था तथा कल्यानकर लागि न्युनतम मापदन्ड इस्थापित गर्ल आछ ।

धारा ४४

इछि पहिचान गरिल सम्पुर्न अधिकार तथा स्वतन्त्रता आदिवासि महिला तथा पुरुस प्रत्येककर लागि समान रूपका प्रत्याभुत गरिल आछ ।

धारा ४५

ह्य घोसनापत्र कुनईं पुनि कुरोलाइ आदिवासि जनजातिल्किन अखन उपभोग गरिरहिलाइ वा भविस्यका प्राप्त गर्नार अधिकारलाइ न्युनिकरन गर्नार वा निर्मुल गर्नार अर्थका लिइनार बइने ।

धारा ४६

१. कुन राज्य, जनता, समुह वा व्यक्तिसिन संयुक्त रास्ट्रसङ्घिय बडापत्र विपरित कुनईं क्रियाकलापका सम्लग्न हकइ वा कुनईं कार्य गरइ अधिकार हक्कार अर्थ लाग्नार गरि वा सार्वभउम तथा स्वतन्त्र राज्यर छेत्रिय अखन्डता वा राजनितिक इकाइलाइ पुर्न वा आम्सिक रूपका खन्डित पानार वा कमजोर पानार कुनईं कार्य गरइ अनुमति देइ वा प्रोत्साहित गर्नार अर्थ लाग्नार गरिकइ हेइ घोसनापत्र कुनईं पुनि कुरोलाइ व्याख्या गरइ सकिनार बइने ।
२. प्रस्तुत घोसनापत्रका उल्लेख गरिल अधिकार उपभोग गर्तिन सेब्बाल्को मानव अधिकार तथा मउलिक स्वतन्त्रतार सम्मान गरिनार आछ । हेइ घोसनापत्रका उल्लेख गरिल अधिकारकर उपभोग गर्तिन कानुनद्वारा निर्धारन गरिल तथा अन्तरास्ट्रिय मानव अधिकार सम्बन्धि दायित्व अनुरूपकर सिमा भितर मात्तइ रहइ पनार आछ । इन्खा कुनईं पुनि सिमा गइर भेदभावकारि हकइकर साथे आनेल्को अधिकार एवम स्वतन्त्रतार उचित पहिचान तथा सम्मान सुनिश्चित गर्नार एवम प्रजातान्त्रिक समाजकर उचित तथा सर्वाधिक बाध्यात्मक आवस्यकता समाधान गर्नार उद्देश्यर लागि एकदम आवस्यक हक्काराइ आछत ।
३. हेइ घोसनापत्रका उल्लेख गरिल प्रावधानकर व्याख्या न्याय, प्रजातन्त्र, मानव अधिकार प्रतिर सम्मान, समानता, भेदभाव हिनता, सुसासन तथा असल नियतकर सिध्दान्त अनुरूप गरिनार आछ ।

Indigenous Media Foundation

Anamnagar, Kathmandu, Nepal

Tel.: 977 1 4102757, 4102689

Email : indigenoustelevision@gmail.com

Website : www.indigenousmediafoundation.org

Publisher

MAJHI Indigenous Language, Nepal

Translation by:

Dhan Bahadur Majhi